

Ανήκει στην ποιητική συλλογή *Κατάθεση* που εκδόθηκε το 1975.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Πρόκειται για ένα ποίημα που συναντάται με την ιστορία, αλλά και με την ιδιαιτερότητα της κυπριακής, ιστορικής και πολιτικής εμπειρίας. Αφού ο Ονήσιλος είναι ιστορικό πρόσωπο. Ήταν αδελφός του βασιλιά της Σαλαμίνας, Γόργου. Γύρω στο 500 π.Χ. όταν άρχισε η Ιωνική επανάσταση, επειδή ο Γόργος ήταν απρόθυμος να επαναστατήσει εναντίον των Περσών, ο Ονήσιλος με τέχνασμα του πήρε το θρόνο και υποκίνησε όλα τα βασίλεια της Κύπρου σε επανάσταση. Οι μόνοι που αντέδρασαν ήταν οι Αμαθούσιοι τους οποίους ο Ονήσιλος πολιορκούσε ήρθε μήνυμα ότι στον κάμπο της Σαλαμίνας αποβιβάστηκαν οι Πέρσες για να καταπνίξουν την εξέγερση. Ο Ονήσιλος γύρισε πίσω και στη μάχη που ακολούθησε, ενώ αρχικά νικούσαν οι Κύπριοι, στην πιο κρίσιμη στιγμή οι Κουριείς τους οποίους ακολούθησαν τα άρματα των Σαλαμινίων πήγαν με το μέρος των Περσών. Ο Ονήσιλος μαζί με το βασιλιά των Σόλων Αριστόκυπρο, πολέμησαν ως το τέλος και έπεσαν ένδοξα στο πεδίο της μάχης. Τότε οι Αμαθούσιοι αφού έκοψαν το κεφάλι του Ονήσιλου το κρέμασαν πάνω στην πύλη της πόλης τους. Ενώ όμως ήταν κρεμασμένη η κεφαλή και ήταν πια κούφια, ένα μελίσις μπήκε και τη γέμισε μέλι. Οι Αμαθούσιοι ζήτησαν χρησμό για το γεγονός και το μαντείο τους είπε να κατεβάσουν το κεφάλι και να το θάψουν. Και κάθε χρόνο να θυσιάζουν και να τιμούν τον Ονήσιλο ως ήρωα, πράγμα που οι Αμαθούσιοι έκαναν.

Μπορούμε να δούμε το ποίημα ως εξής: (α) με βάση τη δραματικότητα που προβάλλει μέσα από το λόγο του ποιητή και το διερχόμενο δραματικό πληθυσμό: ποιητής, Έλληνες της Κύπρου, Ονήσιλος, μέλισσες, βαρβάροι. (β) με βάση τη γεωγραφική, ιστορική του θεμελίωση: Ονήσιλος - Σαλαμίνα - Πέρσες - Τούρκοι. (γ) ως ποίημα συμβολικό με αποσαφήνιση των συμβόλων.

ΣΥΜΒΟΛΑ

Ονήσιλος:

Είναι ο επαναστάτης βασιλιάς, αλλά και ο υπέρμαχος της ελληνικής ταυτότητας, σύμβολο αγωνιστικότητας, πρότυπο αρετής. Απόλυτα προσηλωμένος στον στόχο της απελευθέρωσης της Κύπρου, θυσιάστηκε για τον σκοπό αυτό, ακόμη κι όταν εγκατέλειψαν όλοι. Το μαντείο (ο θεός) χρησιμοδότησε ότι ένας τέτοιος άνθρωπος είναι άξιος να τιμάται ως ημίθεος (ήρωας). Τελικά η ιστορία τον αποθεώνει. Οι εχθροί του τον εξολόθρευσαν, αλλά δεν τον νίκησαν. Ο Ονήσιλος είναι ο Έλληνας της περιφέρειας που αγωνίζεται να διαφυλάξει την φυλετική του ταυτότητα, πέρα από οποιεσδήποτε φυλετικές σκοπιμότητες μιας συναλλαγής με τους βαρβάρους, τους πολιτικά ισχυρούς της περιοχής.

Σαλαμίνα:

Είναι η πόλη - επίκεντρο της επανάστασης, σύμβολο της ελληνικότητας της Κύπρου και των αγώνων της, ακόμα, ο χώρος της αναμέτρησης του ελληνισμού με τους βαρβάρους. Συμβολίζει ολόκληρη την Κύπρο.

Βάρβαροι:

Είναι όλα τα δαιμονικά στοιχεία που συντρίβουν τον ελληνισμό της Κύπρου, όλοι οι εχθροί, οι κατακτητές από τους Πέρσες μέχρι και τους Τούρκους. Είναι όλες οι δυνάμεις του Κακού (εσωτερικές και εξωτερικές) που οδηγούν στην καταστροφή τον ελληνισμό της Κύπρου.

Μέλισσες:

Πολυδύναμο σύμβολο. Συμβολίζει την αγνότητα, αγιότητα, εργατικότητα και τον αδιάκοπο προβληματισμό. Είναι όλοι εκείνοι που αγρυπνούν και αγωνιούν και ρωτούν. Είναι τα ίδια τα γεγονότα τα μηνύματα των καιρών που έρχονται να μας ξυπνήσουν, να μας προβληματίσουν και εμείς τα αγνοούμε. Οι μέλισσες είναι, για το παράδοξο ιστορικό συμβάν και την αξιοποίησή του από τον αφηγητή, σύμβολο της εθνικής συνείδησης και της ομοψυχίας που φτιάχνουν το μέλι της Ελευθερίας. Και, συνάμα, της εθνικής συνείδησης ως τύψης κι ενοχής, η οποία σαν το κεντρί των μελισσών αυτό-εξουδετερώνεται, όταν πλήττει μ' αυτό την αντικείμενη παχύδερμη ασυνειδησία.

Καύκαλο - κρανίο:

Συμβολίζει το γεγονός του θανάτου που οδηγεί στην ηρωοποίηση και στην αγιότητα. Ο θάνατος που εκτείνεται στην ανάσταση αλλά και τη δικαίωση. Είναι ο απογυμνωμένος άνθρωπος, ο απαλλαγμένος από

τις κακίες των συνανθρώπων του. Είναι επίσης ο θάνατος που προεκτείνεται στην ανάσταση αλλά και στη δικαίωση. Αποτελεί τη μαρτυρία του εφήμερου της ζωής, αλλά τονίζει εμφαντικά και τη σημασία των υψηλών αρετών, την ασημαντότητα της ενασχόλησης του ανθρώπου με την ύλη.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Στίχοι 1-3:

Το ποίημα αρχίζει μ' ένα θαύμα, μια ανάσταση. Ο ποιητής καταλύοντας τον ιστορικό χρόνο, επαναφέρει στη ζωή τον Ονήσιλο για να τον κάνει πρωταγωνιστή στην ιστορία του. Έτσι ο χρόνος και η αιωνιότητα συγκλίνουν. Ο Ονήσιλος συνδέει την ιστορία και το θρύλο. Στέκεται μπροστά μας ολοζώντανος για να μας δικάσει και να εκδώσει τη δική μας ετυμηγορία. Είναι αρχιλεβέντης, πρότυπο ομορφιάς και ήθους.

Ο ποιητής τον παρουσιάζει σε μια υπερρεαλιστική εικόνα, να κρατά το ίδιο του κρανίο γεμάτο μέλισσες, πράγμα που αποτελεί την υπόμνηση του πάθους αλλά και της αξίας της ιερότητας του. Η εικόνα αυτή έχει το πρότυπο της στις αγιογραφίες του Ιωάννη του Βαπτιστή που παρουσιάζεται να κρατά στο δίσκο κομμένο το κεφάλι του. Συνάντηση του παρόντος με την ιστορία και το θρύλο. Ο Ονήσιλος είναι πρόσωπο ιστορικό, ρεαλιστικό αλλά και θρυλικό, μυθικό και συμβολικό. Έρχεται στο προσκήνιο κατά τρόπο δυναμικό και πρωταγωνιστικό. Γίνεται σύμβολο αγωνιστικότητας και ήθους.

Αντίθεση: Ζωή – Θάνατος (Ο Ονήσιλος από το μακρινό παρελθόν παρουσιάζεται αναστημένος από τον ποιητή. Γίνεται έτσι ένα δυνατό σύμβολο).

Τα μηνύματα του Ονήσιλου και της Ιστορίας έπεσαν στο κενό. Τα πρόσωπα και τα γεγονότα του ποιήματος λειτουργούν σε δυο επίπεδα: στο παρελθόν (αρχαία Σαλαμίνα) και στο παρόν (σύγχρονα Κύπρος της εποχής του ποιητή). Όπως τότε ο Ονήσιλος προσπάθησε να ενώσει όλα τα βασίλεια για την αποτίναξη του περσικού ζυγού, έτσι και τώρα αναλαμβάνει ένα ρόλο πρωταγωνιστικό με το κύρος μάλιστα που του χάρισε το μαντείο με το χρησμό του.

Ο νέος ρόλος του Ονήσιλου αφορά την αφύπνιση του Ελληνισμού, για να νιώσει το μήνυμα της ιστορίας και να το αποκρυπτογραφήσει σωστά. Οι ενέργειες αυτές του Ονήσιλου κράτησαν δέκα ολόκληρα χρόνια χωρίς να φέρουν αποτέλεσμα. Αιτία ήταν η έλλειψη προβληματισμού, ο ευδαιμονισμός και η αδιαφορία μας ως λαού.

Στίχοι 4-8:

Διακρίνουμε εδώ την λανθάνουσα (κρυμμένη) ανάσταση και την διπλή ανάπτυξη: απ' τη μια ο ζωντανός θρύλος και από την άλλη ο νεκρός πολεμιστής, που υπονοεί ένα θάνατο που προηγήθηκε. Γι' αυτό και το καύκαλο και το κρανίο. Ακόμα διακρίνουμε την λανθάνουσα προδοσία. Με τη λέξη αρχιλεβέντης θέλει να τονίσει τον δυναμισμό της φυλής, την ομορφιά και την αρετή του. Ο Ονήσιλος προσπαθεί να αφυπνίσει τους Ελληνοκυπρίους. Ο αυτοκατηγορούμενος ποιητής που είναι εκπρόσωπος του λαού, επικρίνει την παχυδερμία, την τύφλωση, την αναισθησία ενός ολόκληρου λαού, που δεν μπόρεσε να νιώσει, τα μηνύματα της ιστορίας. Ο αγωνιστής επαναστάτης, βασιλιάς Ονήσιλος, έστειλε από τα βάθη της ιστορίας το μήνυμα της επαγρύπνησης, το μήνυμα της αγωνιστικότητας, του προβληματισμού, της ανησυχίας αλλά δεν μπορέσαμε να το συλλάβουμε. Εμείς είμαστε βυθισμένοι στα καταναλωτικά αγαθά και τον ευδαιμονισμό. γίνονταν αντιληπτά.

Στίχοι 9-12:

Χαρακτηριστική η χρήση του παρατατικού στο ρήμα, για να δηλώσει την κατ' επανάληψη, την παρατεταμένη προσπάθεια, την αγωνία για αφύπνιση και σωτηρία. Το ποίημα προσλαμβάνει ιστορική και πολιτική διάσταση. Γι' αυτό και ο αγώνας της αφύπνισης, του προβληματισμού, της μετακίνησης από τη ραθυμία και αδιαφορία. Το «δέκα χρόνια» μπορεί να είναι τυχαίος αριθμός, το πιθανότερο όμως να εννοεί το 10χρονο διάστημα 1964-1974, με την έναρξη των διακοινοτικών ταραχών, μέχρι και την τουρκική εισβολή. Ακόμα φανερώνει την εναγώνια προσπάθεια να μας δώσει κάποια μηνύματα, που είναι τα μηνύματα των καιρών, που ενώ συρρέουν απανωτά και μας έρχονται ή δίδονται επίμονα, εμείς τα αγνοούμε.

Αυτά τα μηνύματα είναι:

- ✚ Χριστούγεννα 1963 και αρχές του 1964: ένοπλη εξέγερση Τουρκοκυπρίων , για πρώτη φορά Τουρκικά πλοία καταπλέουν έξω από την Κερύνεια.

- 🚩 Καλοκαίρι 1964: τουρκικά αεροπλάνα βομβαρδίζουν την Τυλληρία.
- 🚩 1967: επιβολή δικτατορίας στην Ελλάδα.
- 🚩 Ο εθνικός διχασμός που ξεκινά το 1971 και κορυφώνεται το 1974.

Στίχοι 13:

Ο αόριστος του ρήματος δείχνει τερματισμό της προσπάθειας. Το **δέκα χιλιάδες μέλισσες** δεν είναι τυχαίος αριθμός, έχει επιλεγεί, κατ' αναλογία προς τα 10 χρόνια, ώστε να δώσει έμφαση.

Στίχοι 14-15:

Δεν πήραμε τα μηνύματα των καιρών, γιατί όλοι εμείς με τις αδυναμίες και τις ενοχές μας, με την ιστορική, πολιτική αποτυχία, σε μια αναμέτρηση με το ιστορικό μας παρελθόν, με το ιστορικό μας χρέος ως Ελλήνων, έχουμε απωλέσει το φρόνημα και την αγωνιστικότητά μας και η συνείδηση μας έχει νεκρωθεί. Αυτή η αποτυχία μας είναι αποτέλεσμα της αδιαφορίας, του ευδαιμονισμού και της παχυδερμίας. Γι' αυτό και οδηγούμαστε στην οριστική καταδίκη. Τούτο τον σκηνικό θάνατο των μελισσών όμως θα ακολουθήσει μια σειρά άλλων θανάτων (οι αμέτρητοι θάνατοι στη διάρκεια της εισβολής). Η έπαρσή μας οδήγησε στην ύβρη, γι' αυτό πρέπει να τιμωρηθούμε.

Στίχοι 16-21:

Μέσα από την δραματική είσοδο των βαρβάρων θα οδηγηθούμε στην οργισμένη μορφή του Ονήσιλου, που αναλαμβάνει και άμεσο πρωταγωνιστικό ρόλο και όχι πια έμμεσο. Πίσω από τους βαρβάρους της Σαλαμίνας, μπορεί να κρύβονται όλοι οι κατακτητές της Κύπρου, αλλά επικεντρώνουμε την προσοχή μας στους Τούρκους. Γι' αυτό και το ποδοβολητό των βαρβάρων μπορεί να μετακινηθεί στην Κερύνεια. Όσον αφορά την οργή του Ονήσιλου, αυτή οφείλεται στην αδιαφορία μας, που οδήγησε στην αποτυχία και στο θάνατο. Το ότι ο Ονήσιλος σπάζει το καύκαλο στο κεφάλι του ποιητή, τονίζει την οργή του Ονήσιλου για τους πνευματικούς ανθρώπους, που οφείλουν και είναι πάντα στην πρωτοπορία. Ο ποιητής συμβολίζει και όλους τους Κύπριους, καθώς όλοι έχουμε ευθύνη για το 1974.

Δε νιώσαμε τα μηνύματα των καιρών, δεν πήραμε τα μηνύματα του Ονήσιλου μέχρι που το ποδοβολητό των βαρβάρων έφτασε στη Σαλαμίνα. Η λέξη «ποδοβολητό» οδηγεί στη σκέψη μας, στην ιστορική μάχη που μας περιγράφει ο Ηρόδοτος κατά την οποία το ιππικό των Περσών συγκρούστηκε με το στρατό των Κυπρίων με επικεφαλής τον Ονήσιλο. Σ' όλο το ποίημα πουθενά δεν ακούγεται η λέξη Τούρκοι έτσι η λέξη βάρβαροι παίρνει μια συμβολική διάσταση. Είναι οποιοιδήποτε βάρβαροι, οι οποιοιδήποτε εισβολείς. Το παρελθόν και το παρόν ενώνονται. Οι βάρβαροι είναι οι εχθροί και οι εισβολείς του τότε, είναι οι Πέρσες, αλλά και οι εχθροί και οι εισβολείς του τώρα είναι οι Τούρκοι με την εισβολή του 1974. Ο κάμπος της Σαλαμίνας είναι ο ιστορικός χώρος όπου έδωσε την ιστορική του μάχη ο Ονήσιλος εναντίον των Περσών, αλλά είναι και ολόκληρη η Κύπρος, επομένως η Σαλαμίνα συμβολίζει ολόκληρη την Κύπρο.

Ο Ονήσιλος όταν οι βάρβαροι έφθασαν στην Κύπρο φρύαξε, αγανάκτησε, θύμωσε γιατί αυτός είχε προβλέψει και φρόντισε να μας προειδοποιήσει, ενώ εμείς αγνοήσαμε τα σήματα του. Ο Ονήσιλος μας υποδεικνύει ότι δεν έπρεπε να αφήσουμε τους βαρβάρους να φθάσουν ως εδώ. Έπρεπε να είχαμε πάρει τα μηνύματα, να επαγρυπνούμε και να δράσουμε αναλόγως.

Στίχοι 22-24:

Ύστερα από τη δραματική αποχώρηση του Ονήσιλου από το σκηνικό και το δεύτερο θάνατο του, εισέρχεται και το στοιχείο της οργής και της κατάρας του προς τους ανάξιους, άθλιους επιγόνους. Με το στίχο 23 δηλώνεται καθαρά η αποτυχία των πνευματικών ανθρώπων.

Ο θυμός του Ονήσιλου υλοποιείται με το θρυμμάτισμα του κρανίου στο κεφάλι του ποιητή. Το ποίημα τελειώνει με την πικρή παραδοχή της ήττας και την ευθύνη γι' αυτή. Ο ποιητής δε διαμαρτύρεται για την οργή του Ονήσιλου, αντίθετα δέχεται το άδοξο του τέλος και την κατάρρα που τον βαραίνει. Γιατί δε στάθηκε αντάξιος της ιστορίας και της προγονικής παράδοσης. Στο πρόσωπο του ποιητή πρέπει να δούμε όλο τον κυπριακό πολιτισμό γιατί όλοι έχουν την ευθύνη τους όπως φαίνεται από το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο των στίχων: «Να μας κεντρίσουν και όλες ψοφήσανε απάνω στο παχύ μας δέρμα χωρίς τίποτα να νιώσουμε».

Το τέλος όμως του ποιήματος στο οποίο πλέον ο ποιητής μιλά σε πρώτο ενικό πρόσωπο: «Στο κεφάλι μου και έγειρα νεκρός», εξειδικεύει την ευθύνη στους πνευματικούς ανθρώπους, στους ηγέτες του λαού που αυτοί πρώτα έπρεπε να νιώσουν τα μηνύματα, αυτοί επομένως έχουν και τη μεγαλύτερη ευθύνη για ότι

έγινε. Το τέλος αυτό λειτουργεί ως κάθαρση με τη νέμεση, την τιμωρία των υπαιτίων μια και το ποιητικό κείμενο συνιστά ένα δράμα με ήρωες που έφτασαν στην ύβρη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

Ονήσιλος:

- Η επιστροφή του στο παρόν καταλύει τον ιστορικό χρόνο
- Εξωπραγματική εμφάνιση
- Διακρίνεται η λανθάνουσα (κρυμμένη) ανάσταση και η διπλή ανάπτυξη: απ' τη μια ο ζωντανός θρύλος και από την άλλη ο νεκρός πολεμιστής, που υπονοεί ένα θάνατο που προηγήθηκε. Γι' αυτό και το καύκαλο και το κρανίο.
- Ακέφαλος κρατώντας το κρανίο του σαν άλλος Ιωάννης Βαπτιστής (Ιέρωση-Αγίωση) – Αρχιλεβέντης / Ιδανική μορφή ηρώων από τα ομηρικά χρόνια
- Αμίλητος / Δεν μπαίνει στη διαδικασία διαλόγου
- Δικαστής / Τιμωρός

Ποιητικό υποκείμενο:

- Μάρτυρας μιας νεκρανάστασης
- Ο πνευματικός άνθρωπος που επέλεξε ο ήρωας να του αποκαλυφθεί
- Αυτοκατηγορείται
- Επικρίνει: την παχυδερμία / την ηθελημένη τύφλωση (ατομική- συλλογική)
- Δεν υπερασπίζεται τον εαυτό του
- Αναλαμβάνει τις ευθύνες του
- Τιμωρείται από την Ιστορία

Το ποίημα αποτελεί ένα διάλογο, μια δραματική αναμέτρηση του ποιητή / Ελλήνων της Κύπρου με το ιστορικό μας παρελθόν, με το ιστορικό μας χρέος ως Έλληνες.

Αναπαράσταση του Χρόνου:

- Γενικά δεν ορίζεται ο ρεαλιστικός χρόνος της δράσης
- Στίχοι 9-12: Χαρακτηριστική η χρήση του παρατατικού (έστελλε) στο ρήμα, για να δηλώσει την κατ' επανάληψη, την παρατεταμένη προσπάθεια, την αγωνία για αφύπνιση και σωτηρία. Το ποίημα προσλαμβάνει ιστορική και πολιτική διάσταση. Γι' αυτό και ο αγώνας της αφύπνισης, του προβληματισμού, της μετακίνησης από την ραθυμία και αδιαφορία. Το "δέκα χρόνια " μπορεί να είναι τυχαίος αριθμός, το πιθανότερο όμως να εννοεί το 10χρονο διάστημα 1964-1974.
- Στίχος 13: Ο αόριστος (έστειλε) του ρήματος δείχνει τερματισμό της προσπάθειας.
- Στίχοι 18-19: Οι αόριστοι (φρύαξε/δεν άντεξε) ο Ονήσιλος αναλαμβάνει και άμεσο πρωταγωνιστικό ρόλο και όχι πια έμμεσο.
- Στίχος 22: Ο αόριστος (έγειρα) δηλώνει τη δραματική αποχώρηση του Ονήσιλου από το σκηνικό και το δεύτερο θάνατό του,/εισέρχεται το στοιχείο της οργής και της κατάρας του προς τους ανάξιους, άθλιους επίγονους.